

Občanský zákoník v praxi OSPOD a při jejich spolupráci se soudy po roce fungování

Praha, 20. 1. 2015
JUDr. Věra Novotná

Realizováno v rámci projektu „Podpora standardizace výkonu SPO ve Středočeském kraji“

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

- Obavy z používání nových předpisů byly velké a ukazuje se, že bude třeba ještě hodně času, sjednocujících stanovisek Nejvyššího soudu a judikatury, aby nebyly rozdílné názory, postupy a rozhodnutí na různých místech ČR.
- Ale také se ukazuje, že názory, postupy a rozhodnutí se na odborných setkáních diskutují právě za účelem správné aplikace, některé názory se již vyjasňují a sjednocují a také se ukazuje, že není vyloučeno, že právě po odborné diskuzi se některá ustanovení nových právních předpisů budou muset změnit.
- Ke sjednocení bezpochyby přispějí i komentáře, publikace a odborné texty, zejména tam, kde důvodové zprávy k novým právním předpisům neobsahují dostatečné vysvětlení.

- Rozvod manželství rodičů je fenoménem, který hraje v životě dětí v převážné míře negativní roli, ale který nelze zastavit. OZ v § 755 odst. 2 písm. a) ve spojení s § 390 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „ZŘS“) dává soudu možnost zjistit dotazem **u opatrovníka jmenovaného soudem pro řízení o úpravu poměrů na dobu po rozvodu, zda nebude rozvod rodičů v rozporu se zájmem nezletilého dítěte, který je dán zvláštními důvody**, přesto, že soužití manželů je rozvráceno.
- Aplikace tohoto ustanovení se různí tak, že některé soudy požadují vyjádření OSPOD při každém řízení o rozvodu manželů, kteří mají nezletilé děti, jiné soudy se obracejí na OSPOD jen v případech, kdy mají vážné pochybnosti o důvodnosti rozvodu manželství právě s ohledem na zájem nezletilých dětí. I vyjádření OSPOD jsou různá, někdy OSPOD použije zprávu předloženou soudu pro řízení o úpravě výchovy a výživy pro dobu po rozvodu nebo tuto zprávu doplní o aktuální informace, jindy je vyjádření jen formální. *Viz komentář k § 755 OZ, str.450 a 451, Hrušáková, Králíčková, Westphalová a kol., nakladatelství C.H. BECK, 1. vydání 2014*

- Ve vztazích rodičů a dětí je patrná rozdílnost postupů při slyšení dítěte, upraveného v § 867 OZ, ale také v § 20 odst. 3 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „ ZŘS“) a v § 100 odst. 3 občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů(dále jen „ OSŘ“), nevyjímaje čl. 12 Úmluvy o právech dítěte a Hlavu II. Evropské úmluvy o výkonu práv dětí. Rozdílnost byla i při platnosti právních předpisů do 31.12. 2013 a přetrvává i v postupech podle předpisů účinných k 1.1. 2014. Jsou soudy, které o slyšení každého dítěte žádají OSPOD, a to i dítěte tříletého, jiné žádají o slyšení OSPOD a v případě potřeby dítě vyslyší také samy nebo neslyší dítě vůbec. OSPOD plní svojí povinnost slyšet dítě ve smyslu § 8 odst. 2 a 3 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ zákon o SPOD “) a též na žádost soudu. Pokud ke slyšení dítěte soudem nedojde a je toho v zájmu dítěte třeba, musí OSPOD svůj požadavek vůči soudu uplatnit, a to i když není opatrovníkem, ale je jen OSPOD. Právní úprava je dostatečná.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

- OZ upravuje v § 887 - § 891 osobní styk rodiče s dítětem s důrazem na skutečnost, že výkon práva rodičů udržovat osobní styk s dítětem nelze svěřit jiné osobě. Rovněž pozitivním přínosem jsou i pravidla, za kterých má rodičovský styk probíhat, jak se mají oba rodiče vůči sobě a před dítětem chovat, jaká práva a povinnosti mají navzájem. Ve vztahu k možnosti úpravy styku rozhodnutím soudu je třeba za zcela nepovedenou právní úpravu považovat ustanovení § 503 odst. 1 písm. c) ZŘS, které obsahuje další opatření při výkonu rozhodnutí. Podle zmíněného § 503 **soud může, je-li to účelné, mimo jiné rozhodnout o uložení povinnosti osobám, kterými má být styk realizován, styk vykonávat pod dohledem OSPOD.** Na tomto ustanovení lze dokumentovat postup, kdy se při tvorbě právního předpisu řekne a), nikoliv již b) a c).

- ZŘS ani důvodová zpráva neuvádí představu o průběhu dohledu, tedy zda se vyžaduje osobní účast pracovníka OSPOD nebo jen jakýsi monitoring nebo sledování zpovzdálí. OSPOD je orgán veřejné správy, městský úřad, magistrát, obecní úřad obce s rozšířenou působností, zřízený zákonem se zaměstnanci, kteří mají pracovní smlouvu, místo výkonu činnosti, pracovní dobu, pracovní náplň v souladu se zvláštními zákony atd. Už jen rozhodnutí soudu, že se předávání dítěte ke styku nebo ke střídavé péči nebo styk bude realizovat na pracovišti OSPOD je v rozporu s pravidly fungování orgánu veřejné správy a s náplní činnosti OSPOD, natož dohled nad realizací styku, který bude probíhat o víkendu v místě bydliště jednoho z rodičů dítěte. OSPOD má zákonem o SPOD stanovenou působnost, která neobsahuje tuto a jiné povinnosti, byť založené rozhodnutím soudu. Plnění rozhodnutí soudu naráží totiž nejen na rozpor s výše uvedeným zákonem, ale též na počet zaměstnanců a hlavně na dodržování zákoníku práce. V některých případech není možné ani odvolání (viz kazuistika č. 1).

- Dalším ustanovením, u jehož využití se předpokládá a je problém je ustanovení § 894 OZ. Podle tohoto ustanovení mají rodiče, jako zákonní zástupci dítěte možnost uzavřít **pro vyřízení záležitosti dítěte smlouvu o zastoupení osobou s odbornými znalostmi, popřípadě i jinou vhodnou osobou, s výjimkou záležitostí osobního stavu**. Smlouvu může uzavřít i dítě samo, aniž by to mělo vliv na zákonné zastoupení rodiči. Nedojde-li mezi zákonným a smluvním zástupcem k dohodě, **rozhodne soud** v souladu se zájmy dítěte. Jaká pravidla a podmínky se při uzavírání smlouvy mají respektovat však OZ nestanoví, nejsou zmíněny ani v důvodové zprávě. I když lze dovodit, že je třeba použít obecnou úpravu v § 441 a násl. OZ, již jsou známy situace, kdy si rodiče ve smyslu této nové úpravy přivedou jinou vhodnou osobu (bez odborných znalostí, bez znalostí místních poměrů apod., bez uzavřené smlouvy) a dožadují se její přítomnosti při jednání s OSPOD (a bez vědomí druhého rodiče). Používání tohoto ustanovení je zatím zcela odkázáno na komentář k rodinnému právu, jinde pravidla používání tohoto ustanovení uvedena nejsou. Přitom je třeba respektovat zákon o SPOD, který obsahuje ochranu osobních údajů dítěte a jeho rodiny, jež jsou obsaženy ve spisové dokumentaci vedené o dítěti na pracovišti OSPOD.

- V této souvislosti je třeba přísně rozlišovat
  - zastoupení rodiče
  - zastoupení dítěte.
- Každé zastoupení má svoje pravidla.
  - *Viz komentář k § 755 OZ, str.975-977, Hrušáková, Králíčková, Westphalová a kol., nakladatelství C.H. BECK, 1. vydání 2014.*

- Snad nejvíce problémů při aplikaci nového rodinného práva je signalizováno ve formách náhradní výchovy. Těmi jsou :
- svěření dítěte do péče jiné osoby
- pěstounství
- poručenství, pokud poručník o dítě osobně pečuje
- osvojení
- svěření dítěte do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a ústavní výchova.
- Ve svěření dítěte do péče jiné osoby podle § 953 a násl. OZ se objevuje problém s novou podmínkou, a to že pečující osoba musí mít bydliště na území ČR. Rozhodne-li se osoba příbuzná, žijící v Rakousku nebo Německu podat návrh na svěření dítěte žijícího v ČR do své péče, nesplňuje podmínku podle § 954 odst. 1 OZ a musí se jednat podle předpisů EU, což bude řízení bezpochyby delší (viz kazuistika č. 2).

- Velký problém spatřují OSPOD i v § 957, podle kterého, pokud není možné rodičům nebo ostatním příbuzným uložit vyživovací povinnost k dítěti, právní úprava o svěření dítěte do péče jiné osoby se nepoužije. Jinými slovy, použijí se ustanovení o pěstounství. Oprávněně se nabízí otázka kdy je a kdy není možné rodičům nebo ostatním příbuzným uložit vyživovací povinnost. A tak jsou místa v ČR, kdy se automaticky osoby, které nepracují, jsou nebo nejsou evidovány na úřadu práce, chtějí či nechtějí pracovat, jsou ve výkonu trestu odnětí svobody považují za rodiče nebo ostatní příbuzné, kterým není možné uložit vyživovací povinnost. A pak rodiče i prarodiče tráví čas doma a prarodiče mají děti svěřené do pěstounské péče a starají se dobře nebo hůře o ně za přispění státu v podobě dávek pěstounské péče. Ale jsou i místa v ČR, kdy soudy zkoumají, zda je možné uložit rodičům nebo ostatním příbuzným vyživovací povinnost, svěří děti do péče jiné osoby-prarodičům, určí vyživovací povinnost rodičům v částce 300,- Kč a 700,- Kč. Ve výsledku je to ale v neprospěch dětí, protože prarodiče se svým příjmem, který tvoří starobní či invalidní důchod a tímto výživným od rodičů nemohou péči o děti zajistit uspokojivým způsobem. Ale na dávky pomoci v hmotné nouzi nedosáhnou.

- Praktické problémy jsou spojené i s neplněním povinností pěstounů (zpravidla prarodičů) se vzdělávat, s jejich pobytem mimo území ČR, s jejich odmítáním umožnit neohlášenou návštěvu OSPOD a se zadlužeností pěstounů. Povinnosti pěstounů jsou upraveny jak v OZ, tak v zákoně o SPOD, avšak nedostatečně. To, že se pěstouni odmítají vzdělávat není argumentem pro zrušení pěstounské péče soudem, ale není to ani důvodem pro zastavení výplaty dávek pěstounské péče. A tak se stále více nabízí myšlenka zpřísnit podmínky pro výplatu dávek pěstounské péče. (Viz kazuistika č. 3 a 4)

- V pěstounství činí problém § 963, podle kterého soud **může dítě svěřit zájemcům o pěstounskou péči do předpěstounské péče, její délku stanoví se zřetelem k okolnostem případu a nad průběhem a úspěšností předpěstounské péče vykonává dohled.** Názory na aplikaci tohoto ustanovení se velmi různí, zejména zda pěstounské péči musí vždy předcházet předpěstounská péče, jakou formu má mít rozhodnutí soudu o předpěstounské péči, zda je možné svěřit dítě do předpěstounské péče předběžným opatřením podle 924 OZ ve spojení s § 452 ZŘS, nebo podle § 76 odst. 1 písm. e) OSŘ. Také se objevují časté dotazy, zda žadatelé o pěstounskou péči, kteří prošli procesem zprostředkování podle zákona o SPOD musí žádat o svěřením dítěte do předpěstounské péče a zda mají současně s návrhem na předpěstounskou péči již podat návrh na rozhodnutí soudu o svěřením do pěstounské péče. **Soudy vidí problém v tom že u návrhu na svěřením dítěte do předpěstounské péče by mělo být dostatečně konkrétně zdůvodněno, proč žadatel chce svěřit dítě do předpěstounské péče a ne do pěstounské.**

- Soudci vyjadřují názor, že návrh na pěstounskou péči může skončit rozhodnutím o předpěstounské péči a není podmínkou, aby dítě bylo vždy svěřené do předpěstounské péče, soud může také dítě svěřit přímo do pěstounské péče. Pokud soud považuje za vhodný nebo nutný dohled, rozhodne o předpěstounské péči. Rozhodnout předběžným opatřením podle § 924 OZ lze jen v případě svěřením dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu podle § 452 odst. 2 ZŘS. Podání návrhu na předběžné opatření podle § 76 odst. 1 písm. e) OSŘ je možné, ale v takovém případě je třeba podat odůvodněný návrh na předpěstounskou nebo pěstounskou péči (viz kazuistika č. 6).

- U pěstounské péče versus ústavní výchova se objevuje ještě další problém, který do konce roku 2013 existoval i u osvojení. V osvojení to OZ vyřešil v § 971 odst. 3 tak, že rozhodnutím soudu o osvojení zaniká ústavní výchova. Tak tomu není ale u rozhodnutí soudu o pěstounské péči a u nařízené ústavní výchovy. Podle názoru některých soudců, má soud v rozhodnutí o nařízení ústavní výchovy současně rozhodnout o zrušení pěstounské péče a naopak. Jestliže k tomu nedojde, tak by se pěstounská péče nebo ústavní výchova měla zrušit. Pokud o situaci soud neví, tak by měl obdržet upozornění nebo podnět na zrušení pěstounské péče nebo ústavní výchovy podle § 474 odst. 2. ZŘS. To může udělat OSPOD i zařízení pro výkon ústavní výchovy. Na zrušení ústavní výchovy může dát OSPOD návrh.

- Jestliže ale soud v případě pěstounské péče zaujme názor, že pěstounskou péči lze zrušit jen na návrh podle § 969 OZ, tak by se muselo postupovat podle tohoto ustanovení. Ustanovení § 969 OZ stanoví, že dojde-li k podstatné změně poměrů nebo k neshodě mezi rodiči a pěstounem v podstatné záležitosti týkající se dítěte, **může dítě, rodič nebo pěstoun navrhnout soudu změnu práv a povinností, zrušení pěstounské péče, nebo jiné rozhodnutí.** Ale může zaujmout i názor, že jedno věcné rozhodnutí (rozhodnutí o nařízení ústavní výchovy) ruší předchozí věcné rozhodnutí (rozhodnutí o pěstounské péči (viz kazuistika č. 5).

- V poručenství vznikají praktické problémy s jeho vznikem, kdy OSPOD vykonává veřejné poručenství aniž by musel být soudem jmenován, a to při vzniku podmínek uvedených v § 928 odst. 1, t.j. že tu není žádný z rodičů, který má a vůči svému dítěti vykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu, a to až do doby, kdy soud jmenuje dítěti poručníka nebo dokud se poručník neujme funkce. Problém spočívá v tom, že některé státní orgány na OSPOD-veřejném poručníkovi požadují jmenování soudem. Existují i problémy při zániku poručenství, které podle § 935 OZ zaniká, nabude-li alespoň jeden z rodičů dítěte rodičovskou odpovědnost, popřípadě nabude-li schopnost ji vykonávat, nabude-li poručenec svéprávnost nebo je-li osvojen. Poručenská funkce zaniká smrtí poručníka, nebo rozhodnutím soudu o zproštění poručníka jeho funkce, nebo o odvolání poručníka. OSPOD se setkávají se situacemi, kdy poručenskou funkci vykonávají prarodiče z důvodu nezletilosti rodičů dítěte a po dosažení jejich zletilosti a svéprávnosti a tudíž i nabytí práv a povinností vyplývajících z rodičovské odpovědnosti odmítají prarodiče dítě odevzdat do jejich péče. Některé soudy rozhodují o zrušení poručenství, ačkoliv zaniklo ze zákona nabytím rodičů svéprávnosti a rodičovské odpovědnosti (viz kazuistika č. 7).

- Problémy jsou i v praxi OSPOD a soudů při rozhodování o nařízení ústavní výchovy. Ustanovení § 971 odst. 4 soudu ukládá v rozhodnutí, kterým nařizuje ústavní výchovu, označit zařízení, do kterého má být dítě umístěno a přihlédnout k zájmům dítěte a k vyjádření orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Také se soudu ukládá dbát na umístění dítěte co nejbližší bydlišti rodičů nebo jiných osob dítěti blízkých. To platí i tehdy, rozhoduje-li soud o přemístění dítěte do jiného zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy.

Aplikace je různá :

- soudy souhlasí, že v návrhu nebude uvedené zařízení, do kterého by se dítě mělo umístit, to se doplní až v průběhu řízení ve věci,
- pokud se dítě umístí do vytipovaného zařízení a později se zjistí, že není pro dítě vhodné, jakékoliv přemístění musí být na základě rozhodnutí soudu, takže dítě v nevhodném zařízení setrvává delší dobu, tedy do doby, než rozhodne soud, pokud nerozhodne rychle ve věci samé nebo předběžným opatřením podle § 76 odst. 1 písm. e) OSŘ a následně ve věci.

- Návrh na nařízení ústavní výchovy do diagnostického zařízení je možný, důsledkem však je, že o přemístění do vytipovaného vhodného zařízení musí rozhodnout soud. Tento postup je sice v zájmu dítěte, protože diagnostické zařízení vytipuje vhodné zařízení pro výkon ústavní výchovy, ve svém důsledku to ovšem znamená, že nerozhodne-li soud urychleně o přemístění (v diagnostickém zařízení může být dítě 6-8 týdnů), tak je dítě zbytečně v tomto zařízení a pro další potřebné děti není v diagnostickém ústavu místo.
- Praktický a právní problém je i v ustanovení § 975 OZ, podle kterého, rozhodne-li soud o umístění dítěte do ústavní nebo ochranné výchovy, upraví také rozsah vyživovací povinnosti rodičů. Obsah tohoto ustanovení byl v předchozí právní úpravě upraven v § 103 zákona o rodině. Problém spočívá v tom, že v žádném právním předpise není uvedeno, kdo má vymáhat výživné, zda druhý rodič, zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy nebo OSPOD. Oprávněnou osobou je nezletilé dítě, OSPOD ani zařízení pro výkon ÚV nebo OV nemá zákonem určenou aktivní legitimaci k podávání návrhu na vymáhání plnění vyživovací povinnosti.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

- Praktické problémy přineslo i ustanovení § 971 odst. 2 OZ, podle kterého v případě, že rodiče nemohou z vážných důvodů zabezpečit výchovu dítěte na přechodnou dobu, svěří soud dítě do ZDVOP, a to nejdéle na šest měsíců. Protože se ukázalo, že doba 6 měsíců je v některých případech na vyřešení problémů v rodině nebo v životě dítěte krátká a ustanovení se vykládalo tak, že se děti musí přemísťovat po uplynutí šesti měsíců jinam, vydalo MS Výkladové stanovisko č. 18 Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při MS, se kterým souhlasilo i MPSV. Ve stanovisku je konstatováno, že: „Šestiměsíční doba stanovená v ustanovení § 971 odst. 2 NOZ se vztahuje na rozhodnutí vydaná soudem od 1.ledna 2014; tím není dotčena aplikace ustanovení § 973 NOZ. Soud může, je-li to v důležitém zájmu dítěte, rozhodnout o svěření dítěte vyžadující okamžitou pomoc podle § 971 odst. 2 NOZ i do téhož zařízení opětně.“

- Řekli byste, že to není možné, ale opak je pravdou. Pořád se v rozhodnutích soudů, a to i odvolacích objevuje výrok, že „ se Nařizuje ústavní výchova nezletilých dětí, které se umísťují do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Klokánek,.....“nebo se ústavní výchovou nazývá umístění dětí do ZDVOP.
- Praxe s novou a přísnější úpravou ve ZDVOP ukazuje na některé skutečnosti, které by bylo třeba diskutovat, například :
  - proč zákon limituje počet dětí ve ZDVOP na 28,
  - proč musí být na 10 dětí ve ZDVOP 1 sociální pracovník,

- proč je ředitel ZDVOP oprávněn zakázat nebo přerušit návštěvu rodičů nebo jiných osob v zařízení v případě jejich nevhodného chování, které by nepříznivě působilo na výchovu dětí, **jen jde-li o děti umístěné v zařízení na základě rozhodnutí soudu**, když i rodiče, kteří si dítě do ZDVOP odloží mnohdy narušují provoz zařízení a nevhodně se chovají,
- je nutné a správné přikazovat ZDVOP, zřízeném při zdravotnickém nebo školském ústavním zařízení striktní oddělení činností provozovaných v režimu SPO a ústavního zařízení (viz Standard č. 3c a kazuistika č. 8)?
- Nejvíce praktických problémů přinesla nová právní úprava o osvojení nezletilého dítěte.

- Bohatá diskuse se vede snad nad všemi ustanoveními. Tak například podle nové právní úpravy § 823 a § 824 OZ mohou rodiče dítěte se souhlasem budoucího osvojitele předat mu osvojované dítě do péče ihned poté, kdy oba dali k osvojení souhlas (t.j. otec hned po narození, matka po 6 týdnech po narození dítěte). Souhlasí-li s tím rodiče, lze dítě předat budoucímu osvojiteli do péče i dříve, jakmile to zdravotní stav dítěte dovolí. Rodiče osvojovaného dítěte jsou povinni o předání dítěte informovat OSPOD. Péče o dítě v době před uplynutím tří měsíců ode dne, kdy byl dán souhlas k osvojení, není péčí před osvojením (míněno není tzv. předadopční péčí). Po tuto dobu má ten, komu bylo dítě předáno do péče, pouze povinnost a právo o dítě řádně pečovat a chránit je; v záležitostech dítěte, které s touto péčí souvisí, může jednat, jen je-li toho nezbytně třeba. O předání dítěte do této péče rozhodne soud. Podle § 438 ZŘS musí soud při rozhodování o svěření dítěte do péče podle § 823 a § 824 OZ provést stejná šetření, jako když rozhoduje o tzv. předadopční péči.

- Četné dotazy byly na téma, jakým aktem soud rozhodne. Usnesením, rozsudkem nebo rozhodnutím o předběžném opatření? V jaké lhůtě má soud rozhodnout? A čím se budoucí osvojitelé prokazují po dobu než budou mít v ruce rozhodnutí soudu o svěření dítěte do jejich péče? Soudci se shodují na tom, že rozhodnou usnesením podle § 25 ZŘS (rozsudkem se rozhoduje jen v zákonem stanovených případech), a to s ohledem na ustanovení § 438 ZŘS ve spojení s § 827 a § 828 OZ. Žádnou lhůtou není soud vázán.
- Budoucí osvojitelé a rodiče dítěte mohou mezi sebou o předání dítěte za účelem osvojení uzavřít smlouvu podle 881 OZ. Podle ustanovení § 817 OZ mohou rodiče osvojovaného dítěte souhlas k osvojení odvolat po dobu tří měsíců ode dne, kdy byl dán. Teprve po uplynutí tří měsíců ode dne, kdy byl souhlas k osvojení dán, může být osvojované dítě předáno osvojiteli do péče před osvojením, t.j. do tzv. předadopční péče. O takovém předání rovněž rozhoduje na návrh osvojitele soud, na rozdíl od předchozí právní úpravy, kdy o svěření dítěte do předadopční péče rozhodoval ve správním řízení OSPOD. Teprve po uplynutí 3 měsíců od doby, kdy byl dán souhlas rodičů s osvojením se pozastavuje ze zákona rodičovská odpovědnost a dítěti se jmenuje poručník.

- Dotazy jsou také, jak je to s dítětem vloženým do baby boxu. Tam se v souvislosti s novým OZ nic nemění. Dítě vložené do baby boxu je fakticky hned právně volné, protože není, kdo by dal souhlas s osvojením, nejsou rodiče, o nichž by soud ve zvláštním řízení rozhodl, že není třeba jejich souhlasu s osvojením. Soud musí zahájit řízení o jmenování poručníka neprodleně ve smyslu § 930 odst. 1 OZ.
- Než bude poručník jmenován nebo než se ujme funkce plní roli veřejného poručníka OSPOD. Ten podá k soudu návrh na jmenování poručníka z důvodu dle § 930 odst.1 OZ a zároveň může podat i návrh na určení jména a příjmení nezletilého a nahlásí dítě krajskému úřadu, neboť jde o dítě právně volné. To může učinit ještě před tím, než bude jmenován poručník. Názory soudců se liší v tom, zda veřejný poručník může dát souhlas s osvojením.

- Někteří zastávají názor, že souhlas k osvojení dítěte dát veřejný poručník nemůže, udělit souhlas nebo odmítnout souhlas může pouze jmenovaný poručník (ale názor jiného soudu je, že OZ nezakazuje veřejnému poručníku podat návrh). Před udělením souhlasu nebo odmítnutím souhlasu musí poručník zjistit skutečnosti, které zjistit může. Souhlas by neměl udělit, pokud by se o dítě začal někdo hlásit. Souhlas udělí jmenovaný poručník vůči soudu, zřejmě stačí, aby byl souhlas udělen až poté, co bude podán návrh na péči dle § 823 OZ. nebo péči dle § 826 OZ nebo zároveň s ním.
- Komplikace může nastat, pokud by se objevily osoby, které by tvrdily, že jsou rodiče dítěte.

- Péče osvojitele o osvojované dítě před osvojením trvá po dobu dostatečnou pro přesvědčivé zjištění, že se mezi osvojitelem a dítětem vytvořil takový poměr, jaký je smyslem a cílem osvojení; tato péče neskončí dříve než uplynutím šesti měsíců na rozdíl od předchozí právní úpravy, kdy předadopční péče trvala 3 měsíce.
- Soudci ale i OSPOD poukazují na skutečnost, že v důsledku této nové právní úpravy a procesních lhůt je proces osvojení mnohem delší než 10 měsíců a 2 týdny, což není v zájmu dětí.
- Dotazy byly i nad účastenstvím rodičů při řízení o osvojení. Tato otázka je snad už vyjasněna, neboť podle § 432 odst. 1 písm. c) ZŘS není rodič účastníkem řízení o osvojení, pokud udělil souhlas k osvojení před podáním návrhu na osvojení. Pokud ale rodič dá souhlas až po zahájení řízení o osvojení, zůstává účastníkem řízení až do doby, než je souhlas udělen.

Rodič osvojení

§ 432

Rodič osvojení

- (1) **Rodič osvojení není účastníkem**, pokud
  - a) byl zbaven rodičovské odpovědnosti a současně práva dát souhlas k osvojení (§ 873 OZ),
  - b) jeho svéprávnost byla ve věci udělení souhlasu k osvojení omezena,
  - c) udělil souhlas k osvojení **před podáním návrhu na osvojení**.
- (2) Rodič osvojení přestává být účastníkem dnem právní moci rozhodnutí o tom, že není třeba k osvojení jeho souhlasu.

Další diskutované otázky:

- **Je třeba k rozhodnutí o svěření dítěte do preadopční péče nařizovat ústní jednání?**
- Ano, byť se rozhoduje usnesením, je třeba nařídít jednání a důkladně posoudit, zda žadatelé splňují všechny předpoklady pro to, stát se osvojitelem dítěte, protože OZ vychází z toho, že v péči těchto osob již dítě zůstane a bude jimi osvojeno (za předpokladu, že bude naplněn účel preadopční péče – vznik vztahu jako mezi rodičem a dítěte). V řízení o svěření dítěte do preadopční péče musí být přezkoumány všechny okolnosti pro osvojení dítěte těmito osobami. V řízení o osvojení se pak jen přezkoumá, zda nedošlo k podstatné změně okolností rozhodných pro osvojení.
- Totéž platí pro svěření dítěte do péče budoucího osvojitele dle § 823 OZ.
- Termín „péče před osvojením“ = preadopční péče dle § 826.

Jak postupovat v případě, že rodič odvolá souhlas s osvojením v průběhu tříměsíční doby:

- Je třeba postupovat v závislosti na tom, kde se v dané chvíli dítě nachází:
- Pokud je v pěstounské péči na přechodnou dobu – je třeba zabývat se otázkou, zda jsou dány důvody zrušení pěstounské péče na přechodnou dobu.
- Pokud je dítě svěřeno do péče budoucího osvojitele – je třeba zjišťovat, zda lze dítě svěřit do péče rodiče, zda má podmínky pro péči o dítě, zda žádá o vrácení dítěte do péče, nebo zda pouze odvolal souhlas. Nejasné, zda soud bude rozhodovat o tom, že se péče bud. osvojitelů ruší? V tomto okamžiku není o dítě postaráno, je třeba rychlým PO umístit dítě do náhradního prostředí. Co když rodič odvolá souhlas a nepodá návrh na vrácení dítěte do své péče, ani tento návrh nepodá jiná příbuzná osoba?
- Závěr: OZ tuto situaci neřeší.
- Problematická jsou ustanovení o náhradě škody, která se dotýkají také působnosti OSPOD, pokud je ustanovený opatrovníkem poškozeného dítěte v trestním řízení.

Náhrada při újmě na přirozených právech člověka

Obecná ustanovení

§ 2956

- Vznikne-li škůdci povinnost odčinit člověku újmu na jeho přirozeném právu chráněném ustanoveními první části tohoto zákona, nahradí škodu i nemajetkovou újmu, kterou tím způsobil; jako nemajetkovou újmu **odčiní i způsobené duševní útrapy.**

§ 2957

- Způsob a výše přiměřeného zadostiučinění musí být určeny tak, aby byly odčiněny i okolnosti zvláštního zřetele hodné. Jimi jsou úmyslné způsobení újmy, zvláště pak způsobení újmy s použitím lsti, pohrůžky, zneužitím závislosti poškozeného na škůdci, násobením účinků zásahu jeho uváděním ve veřejnou známost, nebo v důsledku diskriminace poškozeného se zřetelem na jeho pohlaví, zdravotní stav, etnický původ, víru nebo i jiné obdobně závažné důvody. Vezme se rovněž v úvahu obava poškozeného ze ztráty života nebo vážného poškození zdraví, pokud takovou obavu hrozba nebo jiná příčina vyvolala.

Náhrady při ublížení na zdraví a při usmrcení

§ 2958

- Při ublížení na zdraví odčiní škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou, vyvažující plně **vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy**; vznikla-li poškozením zdraví překážka lepší budoucnosti poškozeného, nahradí mu škůdce **i ztížení společenského uplatnění. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.**

§ 2959

- Při usmrcení nebo zvláště závažném ublížení na zdraví odčiní škůdce duševní útrapy manželu, rodiči, dítěti nebo jiné osobě blízké peněžitou náhradou vyvažující plně jejich utrpení. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.

Náklady spojené s péčí o zdraví

§ 2960

Škůdce hradí též účelně vynaložené náklady spojené s péčí o zdraví poškozeného, s péčí o jeho osobu nebo jeho domácnost tomu, kdo je vynaložil; požádá-li o to, složí mu škůdce na tyto náklady přiměřenou zálohu.

- Toto jsou ustanovení, podle kterým by měly postupovat soudy, OSPOD, zdravotnická zařízení, pojišťovny. Ale jak docílit vzájemně souměřitelných rozhodnutí a postupů, když se není čeho chytit? Vyhláška č. 440/2001 Sb., byla zrušena s účinností OZ.
- Proto občanskoprávní kolegium Nejvyššího soudu přijalo 12.3. 2014 doporučení, aby při aplikaci § 2958 OZ. byla používána Metodika Nejvyššího soudu. Dne 14.4. 2014 byla Metodika zveřejněna na internetových stránkách Nejvyššího soudu <http://www.nsoud.cz/JudikaturaNSnew/nsweb.nsf/Metodika>.

A tak bychom mohli postupovat od ustanovení k ustanovení a porovnávat, kde jsou či nejsou problémy v aplikaci nových právních předpisů.

Děkuji za pozornost!

